

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ES ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P A P D O M O R O S

Előfizetési ár: Egész évre 20 L. Magyarországra: 26 L. Egyes szám ára 3 L. Akik a 20 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 L. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra.)

Készülődés a jövőre.

Évek alatt hangzott a szó szelvében hosszában, hogy egyházunkat reformálni kell. Voltak akik vérmes reményeket fűztek a reformhoz, mert gondolták hogy ha a tanácskozásban és a törvényhozásban minél többen résztvesznek, annál jobb lesz a törvény és pezsgőbb az élet. Abban minden jó unitárius egyetértett, hogy csekély számunk azt parancsolja, hogy mindenki ott álljon vagy a sorompónál, vagy a kormányrudnál, vagy a kazán mellett, mert különben az egyház hajója nem tud haladni még a sima tengeren sem, hát a viharos hullámok között!

De sokan s talán az ifjabbak, azt hitték, hogy a törvényekben és az egyház szervezetében van a hiba, mert hiba van, hiszen ha nem volna, akkor nem hangoztatnák mindenhol, hogy változtatni kell a régin s meg kell teremteni az újat.

Április 5—7. napja egyházunk életében nevezetes időszak lesz. Ezt ma bátorsággal megállapíthatjuk, mert egyházi embereink vidékről is igen szép számmal — 23-an — fölvonultak Kolozsvárra s résztvettek három hosszú nap tanácskozásaiban, a kolozsváriakkal együtt 45-50-en.

Minden jelenlevő megállapíthatta, hogy a komoly gondolkodás, az egyházas szellem a mai idők követelményeinek megfelel. De azzal is tisztába jött mindenki, hogy más fundamentum nem vehető, mint amely egyszer vettetett.

Élvezettel hallgattuk végig az előadókat és felszólalókat, mert láttuk, hogy mindenik a dolgok mélyére akar nyulni. A tanácskozás az egyházközség szervezetével kezdődött.

Számos igen értékes fölszólalás történt. Nyilvánosan is meg erősödést nyert az, ami eddig is tény volt, hogy az egyházközségek élete, jó kormányzása, helyes közszelleme mutatja az egész egyház értékét és életrealóságát. A lelkész a gyülekezet lelke, de tagokra

van szüksége, akik a lelkéből vett erővel tovább dolgozzanak. A mi földművelő embereinket jó egyházas érzés vezeti. Ők szeretik egyszerű unitárius vallásunkat, mert lelki szükségüket kielégíti, erkölcsi bátorságukat fokozza. Igen életbevágó javaslata az értekezletnek, hogy a Főtanácsba felerészét a tanácsosoknak a gyülekezetek válasszák.

Az egyházkör mai szervezetében megfelelőnek mutatkozik, de kívánatos, hogy legyen egyházköri tanács a köri tisztviselőkből, hogy a fontos és életbevágó kérdéseket megvitassák és az őrszem szerepét végezzék.

Az E. Képviselő és Főtanács reformjára leginkább gondolt mindenki, de a végén is meggyőződünk, hogy „a mai szervezet megbontása a legnagyobb bűn volna“ az előadó dr. Tóth György meghatározása szerint. Ezt a kemény tételt lehetne magyarázni, de annak, akinek szüksége van magyarázatra, már csak azért is fölösleges, mert nem gondolkozik, aki pedig megérti és megérezi, az nem szorul magyarázatra. Ilyennek tartjuk az unitáriusok nagy többségét. A javaslatnak ellenzője alig akadt annál is inkább, mivel az egyházkörök mindenikének lesz képviselője benne, azonkívül csak 15 lesz a választott tag az eddigi 27 helyett. Egy észrevételt figyelembe ajánlunk: ha a körök helyeslik, hogy az E. K. Tanácsban képviselőjük legyen, gondoskodjanak arról is, hogy megjelenhessen a gyűléseken.

Az E. Főtanács (Zsinat) szervezését vezető gondolat az volt, hogy az egyházközségeknek választás útján minél több szerep jusson. A bizottság kimondotta, jó lesz, ha a főtanács tagok felerészét az egyházközségek választják. Nagy figyelmet ébresztett azonban dr. Ferenc Józsefnek az a megjegyzése, hogy a képviseleti rendszer tökéletlen és hibásnak bizonyult sok esetben. Erre már az országgyűlési választásoknál is rájöttek, miután a választások alatt igen nagy visszaélések történtek. Az is elhangzott, hogy népünket jobban bele kell nevelni az egyházi életbe és a gyülekezet kormányzásába, mielőtt a törvényhozó testületbe kerülnének.

Az összegyűlt egyházi és világi férfiak elméjére nehéz teherként sulyosodott a most és mindennap mutatkozó létfenntartás kérdése. A hiveknek régóta nem volt olyan nagy alkalmuk az egyházhoz és valláshoz ragaszkodás bebizonyítására. A hitért és az ifjuság neveléséért mindig kellett áldozni. Itt a próba, az igazi nagy próba. Most megfogtok mérteni és jaj azoknak, akik könnyűnek találtatnak.

Új és még szokatlan szó a „misszió.“ Idővel megértjük s lassanként rájövünk, hogy mindenki felelős vallásáért, fennmaradásáért és terjedéséért. Idézzük Brassait, ki a Dávid Ferenc-Egyletet erősíteni akarván, azt tanácsolta: mindenki gyűjtsön még egy tagot.

Ezt csak alkalmazni kell a hitéletben s azonnal megindul a misszió. Nem volna rossz példa az sem, amit a még kicsiny, de serény felekezetek világi papjai mutatnak.

Az iskolai kérdések fölött lehetne elmélkedni, de a bizottság jónak látta ezidő szerint várakozó állást foglalni el.

A pénzügyi dolgok igen élénk megbeszélést idéztek elő a nagy gonddal készült előadói tervek körül. Ezekről még sokszor fog szó esni.

A leányotthon, theológia, énekeskönyv, fegyelmezés, nyomda, a felsőbb iskolai oktatás, ifjúságunk elhelyezése, a szórványügy s a mit jóval előbb kellett volna említenünk, a generalis és az esperesi vizitáció olyan tárgyak, amelyek mindig velünk lesznek s mindig gondot fognak adni.

Annyi azonban bizonyos, hogy az a három nap, melyet együtt töltött 50 unitárius férfi, a lelki egyensúly helyreállítására, a bizalom és a közös szent ügyek iránti lelkesedés fokozására igen jótékonyan hatott.

A kolozsvári kollégium ünnepe.

— Egy gondnok és négy tanár beiktatása. —

A háboru elszólitotta tanárainkat a harctérre. Azután egyéb volt a baj. Új tanáraink rendre fölszaporodtak. Az 1922. évi Főtanács betöltötte az egyik felügyelő-gondnoki széket. Eljött az idő arra is, hogy az intézet régi szokása szerint az új tanárokat beiktassák.

Április 14-én volt a meghatóan szép ünnep kollégiumunk disztermében. Ferencz József püspök ur egy visszatekintő és főpásztori oktató beszéddel nyitotta meg. Dr. Szentiványi József kollégiumi felügyelő-gondnok talpraesett szép és sokat ígérő beszéddel köszöntött be magasztos állásába. Szép tehetsége és nemes elhatározása biztosítja munkássága sikerét, de figyelmeztetett a birtokosságot most fenyegető veszedelem lesújtó következményére is.

Pap Domokos tanár, lapunk buzgó szerkesztője, nagyon szerencsésen választott tárgyával: „Egy epizód a kollégium történetéből“ élénk érdeklődést és nagy elismerést vivott ki annál is inkább, mert rámutatott kollégiumunk életének igen érdekes részletére, a XVII-ik száz végére és a XVIII-ik elejére. A históriát aktuálissá tette azzal, hogy ismertette egy Paget nevű konstantinápolyi angol nagykövetnek Kolozsvárt időzését és egyik tanulóknak, Dimén Pálnak hozzá intézett ékes latin versének még ékezebb fordítását.

Gálfi Zsigmond a görög világ egyik jelesét, Euripidest mint a vallásos eszmék hirdetőjét mutatta be a Kr. előtti utolsó századból. A tudományos készültséggel irt értekezésből újból láttuk, hogy az ifju tanár nagy szakképzettséggel van fölszerelve.

Dr. Gelei József volt egyetemi magántanár már ismeretes mint kiváló szaktudós a biologia új birodalmál „A mi igazi tragé-

diánk" cím alatt sok tudományos megfigyelést tárt föl és egyben hasznos utmutatást adott az ember harmonikus életének szükségéről, mert az emberi test sok ezer tagja várja és elvárja, hogy mindeniknek munkát adjon, mert különben elsatnyul, elgyengül egyik rész, túltengésbe megy a másik. De nagyon hangsúlyozta, hogy az izgató szerek (szeszek és dohány) használatától óvakodjék mindenki, a ki szereti a szép és egészséges életet.

Vass Domokos tanárban egy teljesen bevégzett, gyakorlatilag kiképzett, tudományában tájékozott tanítványa mutatkozott be néhai dr. Brassainak. A fizika törvényeiről egészen tudományos szakértekezést tartott, melyből a hallgatóság meggyőződhetett, hogy a matematika és fizika nehéz és bonyolult, de mindig logikus sokféle ágában egészen otthonos. Híre megelőzte, hogy kitűnő tanító és szerencsés paedagogus.

Ilyen új gárdára büszke lehetne bármely intézet. Örömmel fogadta kariársakul dr. Gál Kelemen igazgató magvas és lelkes beszédében, melyben oktatói és nevelői munkára hívta föl. Csifó Sálamon lelkesen üdvözölte a Theol. Akadémia nevében, Nagy Lajos a kereszturi főgymnasium és Vári Albert a lelkészkör és Unitárius Irod. Társaság nevében. A püspök ur zárta be az ünnepélyes bemutatkozást.

Dr. Szentiványi gondnok izletes ebéddel tisztelte meg a tanári és tanítói testületet. Jó hangulatban és értékes beszédekben bővődött a társaság.

Tudósító.

Az ifjuság dolgozik.

Az ifjuság részt vesz az egyházi munkában, ha alkalmat adunk rá. Egyik egyházközségben a háboru alatt egy 17 éves ifju embert tettek egyházfivá. Némelyek kifogást emeltek ez ellen, mert ilyen korban még nem tartják elég komolynak és megfontoltnak az embert. Mi csak kettőt szerettünk volna tudni: azt, hogy az az ifju ember mivel érdemelte meg a kitüntető megbizást és azt, hogy jól elvégezte-e a dolgot. Ha az utóbbinak megfelelt, akkor az elsőt nem is kérdezzük, hanem azt mondjuk: ifju emberek föl az orgona mellé és töltsétek be a templomot szép és rendes énekkel. Ifju emberek, ti a harctéren megállottatok a helyeteket, tudjátok meg, hogy a templomban is, a faluban is akkor mennek jól a dolgok, ha ti mindenütt ott vagytok, kiveszitek részeteiket és megtartjátok a szép rendet. Tiétek a jövő.

**Leányainknak konfirmációi aján-
dékul** legszebb, legállandóbb és leghálásabb tárgy az imakönyv. „Szívemet hozzád emelem...” nagy választékban kapható már 40 leutól fölfelé lapunk kiadóhivatalában.

TŰZHELY MELLETT.

Az Úr vigyáz.

Csőnd ül az erdő rejtett mélyein.
Sugárzik fönn kiterjedt végtelen.
Magasban, mélyben, árnyban, fény-
[ben itt,
Az Urnak lelke mindenütt jelen.

Ős templomon emberláb gázol át
S az erdő lelke hangosra riad,
Ekhó ijed a szikláról alá:
— „Isten, Isten, itt jár ember-
[fiad!”

E szűzi csönd, ez imás hallgatás
Örök himnusz, mely ég felé szakad,
Melynek az ember zengő éneke
Csupán refrénje, visszhangja marad.

Vigan kacagva zendül föl a dal
És hull a rög futóknak lábnyomán,
Recscsenve fájs törik a zöld falomb
S búcsut tehel az élet alkonyán.

S a csöndbe most zubogva zajzuhan
S bele remeg a mélyek rejteke,
Borzong a lomb, ámul a sok virág
S elhal a csönd zsoldáros éneke.

S ím: tipró lábak bús végzetnyomán
Pár kis virágot élni lát szemem...
S telkem hittel borul az Ur elé,
Kinek jósága örök, végtelen.

(1921. A homoródalmási barlangnál tett kiránduláskor.)

ÜRMÖSI KÁROLYNÉ.

A hosszú élet titka.

Brassai bácsi jó példát mutat.

Az „Ellenzék“ vasárnapi száma minden héten kedveskedik olvasóinak okos tanácsokkal. Oktatásra és utmutatásra mindenkinek szüksége van. Nemcsak a jó pap, hanem a jó gazda is, a jó bíró is, a jó tanító is, meg a jó gazdasszony is holtig tanul. Dr. Gelei József sokat tanult a néhai híres professzortól dr. Apáthy Istvántól. Ő most tanítja tanulóinkat Kolozsvárt a Kollegiumban s másokat, akik olvassák az „Ellenzék“-et. Mi a Brassairól szóló részt bemutatjuk olvasóinknak úgy ahogy megírta.

Brassai bácsi élete.

A hosszú élet titkáról való fejtegetéseinknek mivel sem tudnánk jobb befejezést és a befejezésben kellőbb nyomatékot adni, mint hogy visszatérünk a filozófusok életére. A nagy gondolkozók ugyanis Madden számításai szerint átlag 75 évet élnek és így az ők esetükben egész határozott összejátszását látom az életpályának és az élettartamnak. És határozott megnyilvánulását látom ebben

annak, hogy a filozófus rendszerezett elméje az élet folyamatában is rendszert, mérsékletet tud bevinni; érti azt, hogyan kell a szervezet harmoniáját az élet harmoniájával összeegyeztetni és fenntartani. Nem hinném azonban, hogy a bölcsesség tűzön-vízen élet meghosszabbító tényező volna, sokkal inkább azt szeretném ebből kiolvasni, hogy fölényes intelligencia és hosszú életkor egymásra utalt (correlatív) jelenségek, hogy a testnek szívós megbánthatatlan harmoniája és a lelkivilág szintén magasfoku harmoniája az adományok egy anyaméhéből születtek.

Brassai 47 éves korában.

ivott. Erre hideg sültet, vagy tojást és végezetül befőttet fogyasztott el. Munka előtt, régiek szokása szerint kovából tüzet csiholt és egy csibukot elszítt. Fél kilenctől tizenkettőig szellemi munka következett, mely váltakozva hol teremtő munkából, hol tanításból állott. 12—1 óráig lelkét frissítette föl élc lapok olvasásával, melyek között első helyen állott a Fliegende Blätter. Egy órakor néhány darab téstát fogyasztott el és azzal tovább folytatta szellemi életét, mely délután különlegesen olvasással telt el. Nagy figyelmet fordított a világlapok szemmel tartására és mindig az elsők közé tartozott, aki a világotmozgató eszmék felbukkanására felhívta a magyar közönség figyelmét. Az estebéd este hét órakor

Nekünk erdélyi magyaroknak a közelmúltból egy kiváló példánk van a hosszú életet élt nagy gondolkozóra a 98 éves korában elhunyt Brassai bácsiban.

Brassainak édesapja volt hosszú életű, 78 éves korában hunyt el. Brassai maga 98 évet élt és pedig akkora szellemi frisségekben, hogy 90 éves korában még filozófiai munkát írt. Brassai élete igazi mintaképe volt a szinte üzemszerű mértékletességnek.

Brassai napi munkarendje, amint azt nekem egyik öregkori jó barátja és életrajzírója, dr. Boros György elbeszélte, a következő volt: Reggel fél nyolckor kelt, nyolc órakor elfogyasztotta kiadós reggelijét. Ez váltakozva teából, tejeskakaóból, vagy csokoládéből állott. Kávét nem

volt. Ez rendszerint huslevesből, vagy éppen majorságbecsináltból, főzelék körzetes husból, vagy majorságstülből és két deci borból állott. A husneműekben nagyon szeretett ingyenkedni. Vadhusokra rendkívül sokat adott és — ahogy mondják — egy strassburgi pástétomért kiment volna a világból. Étkezés utánra izelitőül befőttek helyett rendkívül szerette a havasi vadvirágokból gyűlt — ahogy ő nevezte — fenyőmézet. Vacsora után szellemi munkát nem üzött. Ellenkezőleg, akkor következett a lélek üdülése. Házánál állandó zenetársaság működött és ennek körében 9 órától kezdve folyton zenéltek. Brassai zeneimádásáról különben is legendák kerengnek még maiglan is az erdélyi közönség körében. Este bármely vidám társaságot képes volt odahagyni, ha meghallotta, hogy a városban valahol ismerős körben zenélnek.

Brassai a szükséges napi testi mozgás betartásából szinte dogmát csinált. Amíg jobban bírta magát, naponta 5000 lépést, később a 90-es években napi 3000 lépés volt a rendes kimért sétája. Ha ügyes-bajos dolgai bárhová is elvezették az intézetétől, azt mindig beleszámította sétájába. Egyszer mindenkorra kimérte, hogy lakásától az összes ismerősei hány lépésre laknak, hivatalok mily távol esnek és sétára hátramaradt mozgást ahhoz igazította. Sétáit nem sportolta el üzemszerűen. Ott is a változatosság embere volt. Fölkereste séta alatt barátait, vitára hívta fel őket és sétája alatt társalgás közben kétséges eszméit tisztázta velük és előttük.

Józan egyszerűségben így telt el Brassai élete. Ezt a mindennapiságot elég gyakran szakították meg utazások, vagy többnapos gyűjtő kirándulások. És így egyfolytában egyféle kimerítő szellemi munkát nem üzött soha.

Az alkohol és a dohány.

Mikor Brassai életrendje után tudakozódtam, kellemetlenül ütötte meg fületem, hogy az öreg ur csibukolt és két-három deci bort az estebéd mellé mindenkoron föltálatott. Kellemetlenül azért mert az angol statisztika világosan mutatja, hogy mindazok a foglalkozások,

Brassai 90 éves korában.

melyek dohányfüstös levegőhöz vannak kötve, mint azt a vendég-lősök és kelnerok esetei igazolják, továbbá az alkohol élvezetre állandóan alkalmat nyújtó foglalkozások emberei: a sörfőzők, vendég-lősök, kávéások és kocsisok általán rövid életűek. Ma mindenkitől tudott dolog, hogy az a két bódító szer: a nikotin és a szesz, főként a szívre és az agyra hatnak s hogy mindkettőtől érzelmeszedések származnak. Ez pedig a szív munkáját nehezíti meg. A mentegetőzésre példálózni szeretőknek azonban Brassai 98 éves életével ne szolgáljon köpenyegül, mert ő a napi három csibukon és a két, ritkán három deci boron soha tul nem ment. S ne szolgáljon főként azért, mert — ki tudja — nem élt volna-e, e kevéstől is tartózkodván, száz éven is tul.

Egy másik nagy unitárius életmódja.

Az amerikai Harward-egyetem nyug. rektora, dr. Eliot W. Károly, folyó évi március 20-án betöltötte 89. évét. Ma is oly pontosan dolgozik, mint egész életében. Nagy levelezést folytat, mert a tanügyi férfiak állandóan kérik tanácsát. Más fontos kérdésben is mindig van mire feleljen. Egész életében roppant nagy befolyást gyakorolt kortársaira, akik ma is igen nagy tisztelettel tekintenek rá, mint a bölcsesség forrására.

Szünetlenül látják és hallják nagy gyűléseken, olvassák cikkeit minden komoly kérdésben. Az egyetemtól 75 éves korában visszavonult, de csak azért, hogy hírlapírói, kritikai és nevelésügyi cikkeit szórhassa szét. Dr. Eliot a gondolat és fölvilágosodás birodalmában fővezér.

Tanácsul ezt mondja mindenkinek, aki hosszú életre számít: Táplálkozz mérsékelten, aludj legalább 7 órát nyitott ablak mellett, mindennap sétálj a szabad levegőn, ne használj semmi izgató szert, (sohasem dohányzott), végy részt minden természeti élvezetben, de túlzás nélkül és jó kedélyedet mindig őrizd meg.

Igy lehet eljutni a kellemes és megelégedett élet legmagasabb fokára. Ha ez anyagi beosztásnak látszik is, mindenki vegye tudomásul, hogy e mellett a szeretet és a jóakarát mindig megtalálja helyét.

Christian Register.

Akik naptárak árával hátralékban vannak, felszólítatnak, hogy azt haladéktalanul Báró József naptárszerkesztő lelkész címére (Orășeni-Városfalva, posta Homorodsânpaul, jud. Odorheiu) küldjék meg, hogy a szerződés értelmében május 15-én az udvárhelyi Könyvnyomda R.-T.-gal elszámolhasson.

Városi lakos előfizetőinket kéri a kiadóhivatal, sziveskedjenek lakásuk utcája nevét és számát pontosan megírni.

Idegenben lakó ismerőseik, rokonaik nevét és lakását közölik olvasóink, hogy lelki gondozásban részesíthessük.

NŐK VILÁGA.

Tarka Délután. Tavaszi virágzás tarka-barka szinei, hangulatai vetültek lelkünkre a D. F. E. április 14-én lezajlott fényes sikerű kedves délutánján. A fáradhatatlan rendezőségnek sikerült megegyeszer összehoznia Kolozsvár magyar társadalmának színéjavát, kik közül számosan vállaltak szerepet a szép és változatos műsorban. A műsor minden pontja nagy körültekintéssel, gondnal és műzléssel volt összeválogatva. A műsor összeállításáért és vezetéséért őszinte elismerés illeti dr. Boros Györgynét és dr. Hintz Györgynét, kik fáradságot nem kímélve, sok csüggesztő akadályt leküzdve, vezették sikerre a szebbnél-szebb pontokból álló műsort. A „Tarka Délután“ rendezését általában a „Nők Szövetsége“ intézte s minden egyes tag lelkesen buzgólkodott a siker érdekében. Az izletes és gazdag buffet vezetését és kiszolgálást a Nők Szövetsége tagjai végezték Csifó Salamonné vezetésével önzetlen buzgósággal és dicséretreméltó kitartással. A D. F. E. ezuton is köszöni mind a műsor szereplőinek, mind a rendezőknek eredményes fáradozásukat. A változatos műsor a következő volt: zenekari nyitány, humoros szabad-előadás, zongora-szóló, magyar szóló (tánc), élőképek, szimfónia, táncos kuplé, képrejtvények, műkedvelői előadás, siami pantomim, Kati nóták, melyek mindenike nagy tetszéssel találkozott. Aztán fölhangzott a cigány hegedűje s az ifjuság tavaszos kedvvel ropta a csárdjást s egyéb táncokat.

Ü. K.-né.

Kötöke. Búcsút vettünk a Kötökétől is s hálásan gondolunk azokra, kik pár délután kellemes emlékét adták nekünk. A negyedik „Kötöke“ április 12-én folyt le a többihez méltó sikerrel. Kedves számok voltak ismét műsoron.

A brassói „**Dávid Ferenc Unitárius Nőegylet**“ tisztikárának és választmányának tekintélyes és sok biztatást nyújtó névsorát itt közöljük: Elnök Preiszner Péterné, alelnökök Kovács Lajosné, Kádár Sándorné, József Domokosné, Gergely Sándorné, titkár Kovács Lajos, pénztáros Fazakas Zsigmondné, gazdák Kádár Mihályné és Tamás Rezsőné, ellenőrök József Domokos és Izsák Vilmosné. Választmányi tagok: I. csoport: Andrásosfzky Samuné, Dackó Jakabné, Dobra Dénesné, Jakab Vilmosné, Kovács Károlyné, Richlovits Antalné, Sándor Gergelyné, Szinte Ferencné, Török Sándorné, Vajda Józsefné. II. csoport: Arató Józsefné, Bartha Miklósné, Bálint Jánosné, Csoma Győzőné, Darkó Józsefné, Gállalvi Kálmánné, Izsák Domokosné, Knobloch Rezsőné, Szolga Ferencné, Tódor Jánosné, Veress Vilmosné. III. csoport: Ambrus Lajosné, Bende Ödönné, Fe-

rencz Istvánné, Halmágyi Károlyné, Kónya Gáborné, Lázár Sándorné, Mikó Ferencné, Mihály Jenőné, Szabó Sámuelné, Török Árpádné, Veress Benedekné.

A D. F. Nőegylet H.-szentpéteren is megalakult f. évi január 7-én. Az összegyűlt asszonyokat a lélekészné köszöntötte s előadva az összejövetel célját, az értekezlet egyhangu határozattal mondotta ki a Nőegylet megalakítását. Mindjárt jelentkeztek is a tagok 42-en. Aztán megválasztották a tisztkart a következőkben: Elnök Bedőné Nagy Nelli, alelnökök Kiss Gyuláné és Burján Domokosné, pénztáros Benedek Jánosné, jegyző Bedő Miklós és még tíz választmányi tag. Tagsági díj fejenként 5 leu. A megalakulástól kezdve minden vasárnap estve összegyűlést tartottak felolvasásokkal, egyházi énekek gyakorlásával stb. Rendeztek egy műsoros estélyt is március 18-án, amelyen mind nőegyleti tagok szerepeltek, monologokkal, dialog és énekszámokkal. Az estély tiszta jövedelme 880 Leu, amit egy új gyászszószék takaró beszerzésére fognak fordítani. Husvét másodnapján volt a felolvasó-estélyek bezárója, aztán a nyáron csak vasárnap délutánonként találkozunk. A tagok száma még mindig szaporodik. *Bedő Miklósné*, elnök.

A simónfalvi Nők Szövetsége folyó év február 18-án táncmulatsággal egybekötött igen jól sikerült műsoros-estélyt rendezett, melyen bebizonyította életrealóságát, lelkesedésében meg nem szűnő kitarását. Az estélyen tetszésszerinti önkéntes adakozásból begyűlt 1150 Leu, mely összeget nemeslelkű nőink szegénysorsu árvagyermeknek segélyezésére és templomunk díszítésére szándékoznak fordítani.

A D. F. Egylet és a gazdasági célú egyesületek. Az unitárius egyház kebelében a vallásoscélu egyesületi tevékenység a Dávid Ferenc-Egylet keretében bontakozik ki. A Dávid Ferenc-Egylet 1885. évben alakult és a vidéki tevékenység a fiók-egyletek útján kapcsolódik bele a központi irányításba. Ez a szervesen kiépült egyesületi élet a mi egyházunk szempontjából éppoly fontos, mint a többi egyházak kebelében alkotott egyesületek. Az egyháztársadalmi életet ma el se lehetne képzelni egyesületi élet nélkül. Hogy az egyesületi élet a tagok igényei szempontjából mi mindenre terjeszthető ki, azt az egylet célja határozza meg. A kifejezetten gazdasági célú egyesületek a vallásos célú egyesületekkel egy alapszabály alapján nem működhetnek. Ezért ott, ahol Gazdasági Egyesület is létesítendő, a vezetők igyekezzenek az Erdélyi Gazdasági Egyesület (E. G. E.) irányítását igénybe venni (Kolozsvár, Attila-ut.). Ezeket azoknak ajánljuk figyelmébe, akik az egyházközségi élet fel lendítésén lélekkel fáradoznak.

Lapunk az „Unitárius Közlöny“ csak úgy lesz erős és hatalmas, ha minden előfizető gyűjt még egy előfizetőt!

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Gálffy Kálmán meghalt április hó 10-én Székelyudvarhelyt. A martonosi Gálffy-család nagy törzsfájáról ismét leszakadt egy erős ág. Gálffy Kálmán huzamos ideig viselt közhivatalt Udvarhelymegyében. Mint főszolgabíró részt vett egyik kereszturi zsinatunk rendezésében. Sokan emlékeznek arra a lelkes, áldozatos buzgóságra, melyet kifejtett unitárus érdekeink és egyházunk támogatására. Lelkes hazafi, önzetlen jó barát, a nép sorsa iránt érző tisztviselő volt. Családját és az embereket gyöngéd érzéssel szerette. Nagy veszteség a még jó korban levő 62 éves férfi elvesztése.

Egy beteg kisleány hitbéli megerősödése. Székelyderzsi egyházközségünkben virágvasárnapján volt virágokkal, fenyőágakkal feldiszitett több mint 500 éves hatalmas templomunkban a konfirmáció. A nagy templom zsufolásig tele volt ünneplő közönséggel. Általános érdeklődés, tetszés és ünnepélyes keretek között folyt le a konfirmáció. Hitben megerősödve távozott a 31 növendék és a több mint ezer főre menő közönség. A templomi ünnepnek megható folytatása volt egy már hónapok óta ágyban fekvő beteg leány-növendék konfirmálása. Betegágyában is szorgalmasan tanulgatta a kis Debrí Iona a Kátét és kortársaival együtt kívánt konfirmálni. Balázs András lelkész és Egyed János gondnok a templomban konfirmált növendékek jórészeivel megjelent a beteg növendék szülői házánál és ott megható jelenetek közepette a növendékek elénekeltek: „Szent Istenem tekints reám...” szokásos éneket, a lelkész pedig kikérdezte a Kátéból és imádság, áldás után buzdító, bátorító szavak között urvacsorában részesítette a beteg növendéket és fölcsendült a társak ajakán: „Hiszek, vallok én egy Istent...” Könynyekig megható jelenet volt. Szülők és rokonok könnyzáporral voltak tanui a fölemelő ünnepélynek. A beteg növendék halvány orcáján sugárzott az öröm: a kívánság teljesülésének boldogsága. A válás angyala repdesett a hónapok óta szomoru hajlékban és a jövő reménye termékenyítette meg a sziveket. Enyhület a szomjuhozó lelkeken, áldás a bizó-remélő sziveken!

Esküformák. Az esküminták kiegészítése iránt még 1916-ban részletes javaslat készült. Sajnos — ötletek miatt — a Főtanács 1920-ban a hiányzó esküminták megállapítását mellőzte. Azóta is többször nélkülöztük. A körökből is érkeztek fel újabb kérelmek a hiányzó esküminták megállapítása tárgyában. Az 1449—1918. E. K. T. szám alatt elfekvő iratok között található esküminták közül hiányzik a Sz. Törvény értelmében az iskolaszék tagjai által leteendő eskü. A gyakorlatban használt esküminták beküldendő volna. Ugyancsak hiányzik a presbyterium tagjai által leteendő eskü-minta

és Dr. Tóth gyűjteményes munkájának III. kötetében (a presbyterium tárgyalásánál) a 151. lapon olvasható egy ily eskümintá. Mindenesetre szükség volna az esküformák gondos revideálása és kiegészítése.

Az egyházhívek fegyelmezése. Az unitárius egyház haladásáért dolgozó és leikesező atyánkfiai április 5—7. napjain foglalkoztak azokkal a kérdésekkel, amelyek a mai viszonyok között az egyházi életet közelről érdeklik. Ezek között a kérdések között szerepelt: „Az egyházhívek fegyelmezésének korszerű szabályozása”. A R. Szemle április 6-ikán megjelent számában is — sajtóságtól véletlenül — e kérdéssel találkozunk. Az író ezeket mondja: a) Céges hímszók eltávolítás az urasztalától; b) Akik egyháziilag meg nem esküdtek; c) gyermekeiket meg nem keresztelték; d) gyermekeiket a vallásos nevelés előirt módjában nem részesítették; e) gyermekeiket nem konfirmáltatták; f) kárunkra adtak reverzálist; g) egyházi közteljesítés kötelezettségeiket nem teljesítették — névszerint figyelmeztetendők a presbiterium által, hogy ezeket a mulasztásokat meghatározott időn belül hozzák helyre. Ha nem tesznek eleget, akkor jogaik gyakorlását 1 évre felfüggeszti s ha ez sem használ, a püspöknek előterjesztés teendő, hogy az egyházból rekesse ki. A Református Szemle szerkesztőjének megjegyzése megerősít ama felfogásunkban, hogy ezzel a kérdéssel egyházunkban is behatóan kell foglalkozni. (t. gy.)

Bágyonban is megalakult a Dávid Ferenc-Egylet fiókja egyelőre 55 taggal. Elnök, lelkes, alelnök Szép Gábor, titkár Csongvai Dénes, pénztárnok Szép Miklós. Minden hónap első vasárnapján tartják vallás- és erkölcsnevelő gyűléseiket, a Nőszövetség minden vasárnap délután. Sikert és áldást kívánunk az egylet működésére.

Határozat. Szám: 511—1923. Egyházi Képviselő Tanács a reformbizottság véleményes javaslataira nézve a Főtanács, E. K. Tanács, Egyházkörök, Generalis Vizitatio, Körlelkészség, Segédlelkészség és Missioi Bizottság tekintetében előterjesztett előadói véleménynyel szemben elhatározza, hogy az Ideiglenes Egyházi Bizottság véleményes javaslatai kiadandók az elnökség által alakítandó bizottságoknak. E bizottságok szerkesztik meg a referens és titkár előadása alapján a törvénytervezeteket, melyek az E. K. Tanács elé lesznek terjesztendők elfogadás és a körökhöz való leküldés céljából. Az E. K. Tanács által készítendő és indokkal ellátott javaslatok mellett az Ideiglenes Egyházi bizottság jegyzőkönyvének másolata is leküldendő a körökhöz.

Adományok. *Siménfalvi aranykönyv.* A siménfalvi unitárius egyházközség aranykönyve 11 oldalon 1922. évről 381.330 leu összeget jegyzett fel nemeslelkű jótévköi, adományozói nevére. Ebből: néhai Jó Elek és neje néh. Elekes Juliánna 332.000 leut érő hagyatéka 1922. év folyamán ájtott az egyházközség tulajdonába, jót-

tevőink halhatatlan nemes lelkének örök emlékéül. Id. Elekes Dénes és neje Nagy Eszter elhalt Sándor fiuk emlékére egy darab 150 kg.-os harangot ajándékoztak az egyházközségnek 13.500 leu értékben. Az egyházközség tagjainak önkéntes évi adománya egy 307 kg.-os harangra és orgonajavításra 31.148 leu, mely összegnél az egyházközségnek minden tagja 3—600 leuig érdekelve van. Benke Mózes gondnok elhalt Ida nevű leányának emlékére 500 leu alapítványt tett. Br. Daniel Lajos kőri gondnok az egyházközség közcéljaira 162 leut adományozott; másnemű adományok, urvacsorai perselypénzek évi összege 4020 leu. Az 1922. évi összadomány összege 381.330 leu. Az aranykönyv írott betűinek látásában szemünk gyönyörködik, lelkünk gazdagodik, mert tartalma a nemes sziveknek és lelkeknek kiaknázhatatlan bőségével van tele. Az a jó Isten, kinek szent céljait a nemes jöltevők adományaikkal munkálni óhajtják áldásthozó szeretetével kísérje, segítse őket jó cselekedeteiknek gyakorlásában. Siméntalva, 1923. márc. 20. *Páll Dénes* unitárius lelkész.

Nagysolymosi aranykönyv. Kicsiny egyházközségem tagjai a hagyományos unitárius áldozatkészség megnyilvánulásával beszerzett 15.000 leus kettő darab harangjaink árának törlesztésére a következő adakozásokat tették: Fekete József lelkész 1000 L, Derzsi Mihály 1000, Szilágyi Dénes 1000, Szabó János 500, Balázs József 500, Pap István 500, Derzsi Mózes 500, Derzsi József 500, Izsák Gergely 500, Ruzs Mózes 500, Benkő Mózes 500, Páriszt Leóus 500, Szabó Márton 500 és Derzsi János 500 leut s így összesen 8500 leut ajándékoztak. Amidőn hiveim ez áldozatát nyilvánosan hálás szívvel nyugtázom, nem mulaszthatom el az adakozóknak szívem mélyéből jövő köszönetemet kifejezni annyival is inkább, mert tudom és ismerem mindannyiok anyagi helyzetét s így tudom, hogy ez áldozat rájuk nézve anyagi megterheletés, de azt is tudom, hogy mindenik örömmel és meleg szívvel egyházközségem iránt lán-goló szeretettel tette. „Igy lesznek az utolsókból elsők.“ Isten megszentelő kegyelme legyen hiveimen, egyházközségemen s annak időtlen időkig való fennállásán. Nagysolymos, 1923. évi április hó 7. *Fekete József* lelkész.

Kilyéni aranykönyv. Soós András ur Kisborosnyóról a kilyéni unitárius egyházközségnek második harang beszerzésére 1000 leut adományozott. E tekintélyes összeg szép lélekre s áldozatos szívre mutat. Hálás köszönet érette. Kilyén, 1923. április 5. *Incze István.*

Recsenyédi aranykönyv. Recsenyédi egyházközségünkben az elmúlt évben a vallásos buzgóság és áldozatkészség örvendetesen fellendült. Régi harangjaink közül az egyik 1916-ban hadi célra vitetett el, a másik 1918-ban elhasadt s így mindkettő helyett újat kellett szereznünk. Elismeréssel jegyzem fel, hogy mint a régi harangjaink, úgy az újak beszerzésénél is a helybeli birtokosság járt elől jó példával, amennyiben az egyik harang beszerzésére 10.000

leut ajánlott fel. A másik harang a régiek árából és a hivek önkéntes adományából szereztetett be. A kettő együtt 23.300 leuba került. A község lakói módjukhoz képest valláskülönbség nélkül hozták meg szíves áldozataikat a szent célra, családonként 20—200 leuban. Amerikában levő hiveink közül — kikhez Máthé István kebli tanácsos írt levelet — Bomher István 1000 leut, Bomher János 1500 leut küldött. A pompásan sikerült szép hangu harangok ünnepeleys felavatása március 26-án történt meg a vidékről összegyűlt nagyszámú közönség jelenlétében. *Gál József* lelkész.

Nyugtázás. A vak fiu javára adakoztak: Szász Ilona Nyárádmagyarós 10 L, özv. Tóbis Simonné Marosujvár 20 L, özv. Sándor Gergelyné 10 L, Pap Gergelyné 10 L, Malvianszky Ferencné 20 L, özv. Bartalis Józsefné 20 L, Pálffy Katóka 10 L, Bartalis Erzsike 10 L, Németh Albert 5 L, Jakab Lajos 10 L, Kátóna Mózes 10 L, Bomhér István Székelyudvarhely 5 L, Kovács Ilona 10 L, Deák Miklós Székelyszentmihály 20 L. — Kolozsvár, 1923. évi március hó 18-án. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

Az egylet pénztárába ez év március hó 18-tól április hó 18-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Kiss Jenő, Demes András, özv. Pálffy Jánosné Csegez; Türkösi Sámuel (40 L), id. Fajk Istvánné, özv. Rác Mihályné, Farkas Borbála, Mózes Mihály Kolozsvár; Gál Gyula Toróckószentgyörgy; Mózes Károly Mócs; Barta Ferenc, Barta József, ifj. Balogh Elek, Csepregi Ferenc, Csiki Mózes, Gedő András, Gedő József, id. Jakab Ferenc, Sándor Albert, Vas Elek, Zoltán Zsigmond Városlalva; Biró Elek Feisőbánya; dr. Barabási Albert, Szabó Rebeka, Székely Samu, id. Szász Ferenc, Kozma János, Kis Elek, Ince Józsefné, Sz. Nagy Ferenc, Iszlai Elek (10 L), Kelemen György, Fodor József, Fekete Albert, K. Nagy Simon, Kis Dénes, Bf. Nagy Géza, Sz. Nagy József Szabéd; László Jánosné Mezőrűcs; Barabás Lajos Székelykeresztur; Tób Zsigmond Jobbágyfalva; Kovács Margit Székelykeresztur; Vas Pál Kolozsvár; dr. Szentiványi Árpád Nagyenyed; Ince Zsigmond, Kövendi Mihály, Keresztély János, Tóth Ferenc, Bálint János, Szinte Ferenc, Szolga Mihály, Kovács Lajos Brassó; Fejér Istvánné Keresztvár; Osváth Gábor, Unitárius Egyházközség Ürmös; Unitárius Egyházközség, Balázs András, Barabás Vilmos Székelyderzs; Unitárius Egyházközség Székelyudvarhely; Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Bálint Mózes, Sándor Mózes Kénos; Unitárius Egyházközség Lökod, Gyepes, H.-Keményfalva, Abásfalva, Recsenyed, H.-Jánosfalva, H.-Szentpéter, Városfalva, H.-Szentmárton, H.-Almás, H.-Karácsonfalva, H.-Ujfalu; Máthé Mihály H.-Keményfalva; Kádár Lajos, Kádár Gyula Abásfalva; Sigmund József H.-Jánosfalva; Báró József, Bartalis Márton Városfalva, Bedő Miklós H.-Szentpéter, Zoltán Sándor H.-Szentmárton; Ajtay János, Vajda Antal, Péterfi Áron, Kiss Béla, Unitárius Nőegylet H.-Almás; Bálint Ödön Karácsonfalva.

Folytatjuk.

Hivatalos közlemények.

XXXI. Szám: 591—1923. *Köriirat a gimnáziumok igazgatóságaihoz.* A Vallásügyi vezérigazgatóság a következő rendeletet intézte hozzám:

I. Románia. A Kultusz és művészetek minisztere; Vallásügyi Vezérigazgatóság. Szám: 10027—1923. Bucurest. 1923.

Püspök Ur! Tisztelettel megküldjük mellékelten másolatban a Pénzügyminiszterium 264—920 sz. iratát azzal a kéréssel sziveskedjék tudomásul venni, a fennhatósága alatti egyházi személyzet fizetéséből eszközendő 10⁰/₀-os levonást illető rendelkezést. Miniszter h. Bredisteanu s. k. Dir. gen. Dr. Gh. Comca.

II. Ehhez a rendelethez volt mellékelve a pénzügyminiszteriumnak a Kultuszminiszter Urhoz intézett 264, 920—1923. számú következő átirata:

Miniszter Ur! 56426—923 sz. iratára s 211780 sz. iratunkra tisztelettel értesítjük, hogy a Miniszterium approbálja, hogy a papok és egyházi hivatalnokok fizetéséből eszközölt és már letétbe helyezett 10⁰/₀-os levonási alap az illető püspökségek rendelkezésére bocsátassék, hogy abból fizethessék az illető nyugdíjasokat.

Fölvívjuk azonban a figyelmét arra, hogy azon személyek kiknél levonatik a 10⁰/₀, melyet kívánságának megfelelően rendelkezése alatt hagyunk, az esetben, ha nyugdíjjogosultságuk az általános nyugdíjtörvény alapján rendeztetni fog, a törvény értelmében kötelesek lesznek akkor befizetni ezt a 10⁰/₀-os visszatartást, hogy szolgálati idejük beszámíthatassék.

Fölkérjük hát tessék arra a helyzetre is gondolni, amely majd előáll a jövőben, midőn ezen hivatalnokok kérni fogják szolgálati idejük beszámítását, hogy az állami nyugdíjintézetbe beléphessenek.

E tekintetben szeretnők megkapni a kategorikus választ.

Miniszter h.: Olvashatatlan aláírás, Director: Olvashatatlan aláírás.

Az eredetivel való egyezőséget bizonyítja Dr. Koenig.

III. E rendelkezésből nyilvánvaló, hogy a papok és egyházi Közigazgatási tisztviselők nyugdíjazásának kérdése egyelőre az egyház által oldandó meg.

Ennek folytán az egyház közpénztára külön köteles kezelni a nyugdíjalap céljára visszatartott 10⁰/₀-os levonást.

A további intézkedéseket az E. K. Tanács fogja megtenni.

IV. A gimnáziumi tanárok és felekezeti elemi iskolai tanítók nyugdíjárulékának kezelésénél is egyelőre ez a kezelés lesz irányadó.

Kolozsvárt, 1923. április 14-én. *Ferencz József* unit. püspök.

XXXII. Szám: 626—1823. eln. *Hirdetés iskolai bizonyítvány hatálytalanságáról.* A székelykereszturi főgimnázium igazgatósága

Ábel Elemér részére, aki 1903. év február 18-án, Egrestő-u. Kisküllő vm.-ben született és izraelita vallású, s 1915—16. isk. év végén kiállított s állítólag elvesztett eredeti első (I.) o. bizonyítványa helyett 190—1923. sz. a. április 12-i kelettel másodlatot állított ki. A másodlat kiállítása folytán az eredeti bizonyítvány hatályát veszítette. Kolozsvárt, 1923. április hó 15-én. *Ferencz József* unitárius püspök.

XXXIII. Szám: 555—1023. *Köriirat lelkész és tanító afiaihoz és az iskolaszékekhez.* Közlöm mihez tartás végett a közoktatásügyi vezérigazgatóság 5101—1923. VI. számú következő iratát: „A 17589—1923 sz. miniszteri határozatnak megfelelően a decentralizatio kezdetére vonatkozólag tisztelettel értesítjük az összes állami és felekezeti iskolákat, tehát a felekezeti elemi és tanítóképző intézeteket is, hogy f. é. március 1-től kezdődőleg átmennek a Tankertületi Főigazgatóság adminisztrationális vezetése és ellenőrzése alá és, hogy felettes iskolai hatóságainak szánt levelezéseiket a püspökség útján intézzék a tankertületi főigazgatósághoz“. Kolozsvárt, 1923. ápr. 6-án. *Ferencz József s. k.* unitárius püspök.

XXXIV. Szám: 164—1923. U. P. *Pályázati hirdetés kántori állásra.* Olthévízi egyházközségünkben ürességbe jött kántori állásra ezennel pályázatot hirdetek. *Javadalom:* 1. Természetbeni lakás 2 szobával, konyhával, kamrával s a szükséges gazdasági melléképületekkel. 2. 7 hold 405 □ öl területű szántó és kaszáló tagosítva. 3. 24 kalangya (26 kévés) buza. 4. 10 kalangya (26 kévés) zab. 5. 30 véka szemes törökbuza. 6. 18 szekér fa az udvarra beszállítva. 7. A lakás mellett 213 □ öl területű kert. 8. Ezidőszerint szabad legeltetés; a buza és zab összehordásánál és kicsépelésénél az egyháztagok díjmentesen segédkeznek. Kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi május hó 16-ig Osváth Gábor esperes urhoz küldendők, Ürmös, u. p. Ágostonfalva. Kolozsvárt, 1923. április hó 16-án. *Ferencz József s. k.* unitárius püspök.

XXXV. Szám: 627—1923. *Köriirat összes lelkész afiaihoz.* A magyar unitárius egyházközségek és az amerikai unitárius egyházközségek testvéregyházi viszonyának erkölcsi tartalmából szükségszerűleg foly, hogy Amerikában élő, vagy oda ezután kivándorló hiveink keressék a kapcsolatot az amerikai testvéregyházközségekkel. Erre való tekintettel felhívom lelkész afiait, hogy Amerikában élő hitrokainkat megfelelő módon értesítsék és a kimenőket utasítsák, hogy az adott viszonyokhoz képest az amerikai unitárius egyházközségekkel kapcsolatba lépni és ahol az lehetséges, a helybeli vagy közel levő testvéregyházhoz csatlakozni igyekezzenek. Az egyházközségek testvéri viszonyának ez önmagától adódó folyamánya. Kolozsvárt, 1923. ápr. 18-án. *Ferencz József* unitárius püspök.